

## İSLÂM TARİHİNDEN YAPRAKLAR (20)

(...dünden devam)

Fudayl bn İyad, “O, hanginizin daha güzel iş yapacağını denemek için ölümü ve hayâtı yarattı.” (Mülk: 2) âyetini okuyunca: “Amelin en halisini ve doğrusunu yaptığınızı denesin”, şeklinde tefsîr etmiştir. Kendisine: “Ey Ebu Alî, amelin en halisi ve doğrusu nedir?” demişler. “Amel halis olup da doğru olmayınca kabul edilmez. Doğru olup da halis olmayınca yine kabul edilmez. Ancak halis ve doğru olunca kabul edilir. Yalnız Allah rızası için yapılan iş halistir. Ve sünnete uygun olarak yapılan amel doğrudur.” (Medâricu’s-sâlikîn: 2/89)

Riya işleri çeşitlidir: Kimi amellerle (eylemlerle) olur, meselâ namazını halk görürken uzun ve erkânıyla kılmak eylemle ilgili riya’dır. Kimi sözle (konuşma ile) ilgili olur. Halka bilgiçlik taslamak için sözleri süsleyerek, allayıp pullayarak konuşmak sözle ilgili riya’dır.

Ya da riya giyim kuşamla ilgili olur. Halkın âbid, zahid adam demeleri için alnında secde izi bırakmak, kalın giysiler giymek ve benzeri şeyler giyim kuşamla, süsle ilgili riya’dır. Ya da riya gösteriş için özellikle saygın insanlara gitmek, gereksiz ziyaretlerde bulunmak da ilişkilerle ilgili riya’dır. Yine kendisine büyük adamlarla, âlimlerle sohbet ediyor, denmesi için âlimleri, şeyhleri ziyaret etmek de yine insan ilişkileriyle ilgili riya’dır. Keza riya, kendini beğenmek, büyük göstermek, halka ibadetini ve güzel eylemlerini göstermek şeklinde de olur. Ve benzeri birçok riya çeşidi vardır (Bkz. Muhtasarı Minhaci’l-Kâsîdîn: s. 215-217).

### c) Tasavvufta Riyâyâ ve şekilciliğe tepki olarak doğan Melâme tiyye Okulu.

*Melâmetiyye*, şekilciliğe dökülmüş, riyâyâ bürünmüş tasavvuf men-suplarına karşı bir tepki olarak doğmuş, tasavvufun özü olan ihlâsî meslek edinmiş bir tasavvuf okuludur. Kınamak, ayıplamak anlamındaki *levm* kö-künden mîmli masdar olan *melâm* ve *melâmet*, kınanmak, rezîl, perîşan olmak demektir. Bu okul, adını:

*Ey inananlar, sizden kim dînin-den dönerse*  
(bilsin ki)

*Allah, yakında öyle bir toplum getirecek ki*  
(O)

*onları sever, onlar da O'nu severler. Mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve katıdırlar. Allah yolunda cihâdederler ve hiçbir lâimin levmesinden (hiçbir kınayıcının kınamasından)*

*korkmazlar"*

(Mâide)

âyetinden almıştır.

Tasavvuf erbâbının, dışlarını süsleyip tesbîhle, yamalı hırka giymekle başkalarından ayrılmağa, ruhtan çok görünüşe ağırlık verdiklerini gören bu grup, halk yanındaki itibarlarını düşürmeğe, güzel işlerini gizleyip kötü işlerini göstermeğe, halk arasında kınanmalarına yol açacak kötülükleri göstermeğe çalışmışlar, böylece nefsin gurura düşme yollarını kapatmak istemişlerdir. Sülemî'nin dedesi İsmâîl bn Nüceyd'e göre: "İnsanın bütün fiilleri kendi gözünde riyâ, bütün halleri kuru dâvâ olmadıkça mutasavvıfların makamına ulaşamaz."

**(devamı yarın..)**